

Тема 2. ВІЙСЬКОВЕ МИСТЕЦТВО ПЕРІОДУ ВИЗВОЛЬНОЇ ВІЙНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ СЕРЕДИНИ XVII ст. (2 години)

План

1. Порівняльна характеристика повстанських і урядових військ.
2. Риси полководницького таланту Б.Хмельницького.
3. Роль татарського війська в ході і результатах війни.

Література:

а) основна

- Смолій В.А., Степанков В.С. Богдан Хмельницький. Київ, 2013.
- Стороженко І.С. Богдан Хмельницький і воєнне мистецтво у Визвольній війні українського народу середини XVII ст. Дніпропетровськ, 1996. URL: <http://history.org.ua/LiberUA/966-551-004-5/966-551-004-5.pdf>
- Стороженко І.С. Богдан Хмельницький і Запорозька Січ кінця VI – середини VIII століть. Дніпродзержинськ, 2007.

б) додаткова

- Грушевський М.С. Історія України-Русі. Т.VIII. Ч.II. Київ, 1996; Т.IX. Кн.I. Київ, 1996.
- Крип'якевич І.П. Богдан Хмельницький. Львів, 1990. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Krypiakevych_Ivan/Bohdan_Khmelnyskyi_vyd_1990/
- Свешніков І.К. Битва під Берестечком. Львів, 1993. URL: <http://history.org.ua/LiberUA/5-8326-0005-3/5-8326-0005-3.pdf>
- Українське козацтво: Мала енциклопедія. Київ; Запоріжжя, 2006.

Методичні поради

Обмірковуючи риси полководницького таланту Б.Хмельницького, треба виходити з того, що існують класичні стандарсні уявлення про складові полководницького мистецтва. До неохідних якостей успішного полководця зазвичай відносять: харизматичність, енергію і організаційні здібності, необхідні для мобілізації чисельного війська і забезпечення його необхідними ресурсами; здатність згуртувати навколо себе команду талановитих і дієвих генералів; освіченість і досвідченість; бездоганне володіння військовою тактикою (вміння вдало обрати час і місце бою, вміння бити ворога по частинах, вміння нападати на ворога у найбільш незручний для нього момент. Феномен полководницького таланту є складним і часом незбагненим, він включає в себе також особливі психологічні риси, незбагненність, інтуїцію, дар розгадувати задуми противника чи запалювати відвагою своїх воїнів, надихати їх жадою перемоги, особисту віру в перемогу. Можна говорити і про особливе військово-щастя ...

Обговорення таланту Б.Хмельницького не повинно обмежуватись загальними словами. Важливо показати прояви його у конкретних битвах і ситуаціях. Необхідно не тільки назвати риси полководницького таланту, а й проілюструвати його, простеживши повороти конкретних битв і воєнних капаній. В цьому допоможуть карти-схеми головних битв, якими керував гетьман.

Доречним буде нагадати, що не всі аналітики обмежувалися виділенням одних тільки позитивних сторін у полководницькій діяльності гетьмана. Окремі автори вказували також на прорахунки у діях Б.Хмельницького, закидали йому нерішучість. Так, від історика М.Грушевського гетьману дісталось за відмову від продовження воєнної кампанії 1648 р., за те, що він зупинився під Замостям і не пішов далі «добивати ворога»; цю обставину Грушевський назвав найдраматичнішою сторінкою в українській історії, а не лише

Визвольної війни. На неоднозначність ефекту союзу з татарами вказували гетьману ще його сучасники. Немає одностайності і щодо оцінки втручання гетьмана у молдовські справи.

Тим не менше сучасний дніпропетровський історик І.С.Стороженко свою змістовну монографію назвав «Богдан Хмельницький і воєнне мистецтво у Визвольній війні українського народу середини XVII ст.», безперечно маючи на увазі, що гетьман досяг висот в опануванні військовою справою.

